

ตำราปลูกไม้ผล
กับ

ตำราปลูกพืชของโบราณ

มหาอำนวยการกองหอสมุดแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

เลขาธิการกรมการศึกษานอกโรงเรียน

พิมพ์เป็นมิตรพลี

ในวาระพระราชพิธีจรดพระนังคัล

๔

ยชวท พ.ศ. ๒๔๖๗

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

ท่านเจ้าพระยาพลเทพ เสนาบดีกระทรวงเกษตรา

ธิการ ขอกมายังหออพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร
ว่าประสงค์จะพิมพ์หนังสือมีตรพัสดแจในงานพระราชพิธี
จรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ในปีชวศ พ.ศ. ๒๔๖๗ นี้ อีก
เหมือนได้เคยแจกมาแล้วในปีก่อน ก็และหนังสือซึ่ง
เคยพิมพ์แจกในงานแรกนาขวัญนี้ เคยพิมพ์หนังสือ
ขนาดเล็ก เลือกในเรื่องอันเนื่องด้วยการทำไถนา
เพาะปลูก ในปีนั้นคนพบหนังสือจำพวกนั้นซึ่งยังไม่เคย
พิมพ์มีอยู่ในหอพระสมุด ฯ สองเรื่อง เรื่องหนึ่งคำรา
ปลูกไม่ผล เป็นหนังสือแต่งถวายในรัชกาลที่ ๕ รู้ได้
ด้วยสำนวนและเรียกชื่อพฤกษากิตติกตา ซึ่งเป็น
ผลไม้พุ่มไม้ในรัชกาลที่ ๕ แต่ผู้ใดจะแต่งหาทรายไม่
สันนิษฐานว่าคงแต่งถวายเมื่อทรงสร้างพระราชวังสวน
กุสุม อีกเรื่องหนึ่งนั้นคือคำราปลูกเข้า เป็นคำรา
โบราณ จะเกิดขึ้นครั้งไหน ใครเป็นผู้แต่งหาทรายไม่

แต่ต่างในสมัยเมื่อความเชื่อดอกษยาม และอยู่ที่
 อาถรรพ์อยู่เป็นพัน ในสมัยนี้มีประโยชน์แต่เพียง
 สำหรับจะรู้ว่า คนแต่ก่อนเขาเชื่อดอกกันอย่างไร แต่
 เห็นว่าไม่ควรจะทิ้งให้สูญเสีย จึงได้รวมตำราทั้งสอง
 อย่างพิมพ์ในสมุดเล่มนี้ให้ท่านเจ้าพระยาพลเทพ ฯ ตาม
 ประสงค์

ฉ.

ตำราปลูกไม้ผล

กบหนามเหี่ยว

กำปั่น

การเกศเขียว

เหว

สาวน้อย

เขียนทองน้อย

ทองสุก

มังกร

บาตรใหญ่

บาตรเล็ก

กบก้นบ้าน

นี้เป็นต้นพืช

ทุเรียนพันธุ์ คอยุ่ ค่ายลบางกอกน้อย บางขุน
 ไม่ชอบน้ำ ถ้าแรกลงเพียง ๒-๓ ปี น้ำท่วม ๒ วันตาย
 ชอบที่ดอนลึกหน่อย ถ้าจะปลูกต้องตอนดึกว่าเพรา
 แค่มือปลูกนั้นไม่ให้ขุดฝังเหมือนไม้ทั้งปวง ต้องเอา
 ไม้ทองหลางเลี่ยมทำเข็มรองกันหลุม แล้วพูนดินเป็น
 โคกขึ้น จึงเอาต้นทุเรียนลง เพราะจะอาศัยราก
 ทองหลางให้ยืนจึงจะเจริญงาม ต้องปลูกระยะห่างกัน
 ประมาณ ๓ วา ถ้าเวลาแรกลง ๒ คอก ๖ ปีมีผลแต่
 เล็กน้อยฟังสอนเป็น ถ้า ๗ ปีต้นลำงามบริบูรณ์ คราว
 ฤดูหนึ่งประมาณ ๓๐ ผล

เห็ดของใหญ่
 เงาม่อน เห็ดของเล็ก
 แพบ

เงาะนพบุค คอยคำยลบางยชน ชอบคอนเหมื่อนนกย
 ทุเรียน ถ้าแรกลงเพียง ๒-๓ ปี นาทวม ๒ วันตาย เปน
 ไมคองคึกกว่าเพาะ ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๖ ศอก
 ถ้าแรกลง ๒ ศอก ๓ ปีมีผลแต่เล็กนอยฟงสอนเปน
 ถ้า ๕ ปีคนล้างามบริบูรณ คราวฤดูหนึ่งประมาณ

୫୦୦ ମିନି

กะโหลก
กะเทย
ฉันทน์
นางหมื่น
เขี้ยวหวาน
แพบ

๕
ตน ๑ พณฺธิ ๓ คช ยู่ท่ามกลางอ้อ จัดเป็นอย่างค

๖
อยู่ ๒ พณฺธิ ๔ คช กระโหลก ๓ กระเทย ๓ อิก ๓ พณฺธินั้น

ก็แค่อย่างนั้นไม่ได้ เป็นไม้คั่นท่อน้ำเห่มนมะม่วง
ถ้าจะปลูกระยะห่างกันประมาณ ๔ วา ถ้าแรกลง ๒ คอก
๓๐ ปีมีผลแต่เล็กน้อยฟังสอนแปน . ถ้า ๓๕-๓๖ ปีคนล้า
งามบริบูรณ์ คราวฤดูหนึ่งประมาณ ๕๐๐๐-๖๐๐๐ ผล

	อกพรอง	}
	ทุเรียน	
	เขาคำ	
มะม่วงวรสดี	เขาราว	
	น้ำตาลจีน	
	ทองดำ	
	ทศกัณฐ์	

	หนึ่งกลางวัน	}
	พราหมณ์ชายเมีย	
	พิมเสน	
	พิมเสนมัน	
	เหนียงนกกระทา	
มะม่วงรสคลาย	ไซ้เหี้ย	
	หัดคุณ	
	สาวกระต๊อบ	
	กะเป๋	
	มะตูม	
	กะต้อนทอง	

มะม่วงนั้นพันธุ์ก็อยู่ตำบลบางช้าง ยังอยู่อีกหลาย
 อย่างแต่ไม่สู้ดี นี้เอาแต่อย่างที่ดีพอใช้ได้ เป็นไม้พาร

ทนน้ำเหมือนถยนต์ ^๕ ปลูกกระยะห่างกันประมาณ ๓ วา

ถ้าแรกลง ๒ คอก ^๕ ๖ บ่มผลแต่เล็กน้อยฟังสอนเป็น

ถ้า ๑๒ ^๕ บ่มคนล้างามบริบูรณ์ ^๕ คราวฤดูหนึ่งประมาณ

๔๐๐—๕๐๐ ผล

มะปราง หวานผลใหญ่
มะยงชิด

มะปรางพันธุ์คืออยู่ตำบลท่าอิฐ เป็นไม้เพาะ ชอบ

ตอน ถ้าแรกลง ๒—๓ ปี น้ำท่วม ๓—๔ วันตาย ปลูก

ระยะห่างกันประมาณ ๓๐ คอก ถ้าแรกลง ๒ คอก

๖ ^๕ บ่มผลแต่เล็กน้อยฟังสอนเป็น ถ้า ๑๒ ^๕ บ่มคนล้างาม

บริบูรณ์ ^๕ คราวฤดูหนึ่งประมาณ ๒๐๐๐—๓๐๐๐ ผล

	กลาป่า	}
	สาเหวกแดง	
	สาเหวกเขียว	
	แดงใหญ่	
	แดงเล็ก	
ชมพู	อัสแจ	
	เทศ	
	ลังกา	
	ญวน	
	น้ำดอกไม้	
	ไซ	

เป็นไม้ค่อน ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๖ ศอก
 ชมพูกลาป่า สาเหวกแดง สาเหวกเขียวเป็น
 อย่างดี แต่เหล่านี้นั้นตามธรรมชาติ แรกลง ๒ ศอก

๓. ขมิ้นผลแต่เล็กน้อย ขมิ้นกุ่มดำ ๕ บคนล้างาม
ขมิ้นบรณ คราวฤดูหนึ่งประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ ผล ขมิ้น
สำหรับ ๑ บคนล้างามขมิ้นบรณ คราวฤดูหนึ่ง
ประมาณ ๘๐๐-๙๐๐ ผล

มะไฟ $\left. \begin{array}{l} \text{เข้าหนึ่งขว} \\ \text{เข้าจาว} \end{array} \right\}$

เปนไม้พะยะเมล็ดเล็ก ชอบบกอน ปลุกกระษะห่างกัน
 ประมาณ ๘ ศอก แรกลง ๒ ศอก & บ่มผล

‘ทางสายต

เปนไม้พะเอมเล็ก ชอบบอน ปลูกระยะห่างกัน
 ประมาณ ๙ ศอก แรกถึง ๒ ศอก ๘ บมผล

	แดง	}
	มะฝ่อ	
ลำไย	กะโหลก	
	ตลับนาถ	
	กะเทย	

ลำไยนี้พันธุ์คือย่ำคายลงน้ำชน เป็นไม้ต้น ชอบ
 ทอน ถ้าแรกลง ๒-๓ ปี น้ำท่วม ๘-๑๐ วันตาย ปลูก
 ระยะห่างกันประมาณ ๓ วา แรกลง ๒ คอก & บ่มผล
 แต่เล็กน้อยพึ่งสอนเป็น ถ้า ๑๐ ปีต้นล่างามบริบูรณ์
 คราวฤดูหนึ่งประมาณ ๗๐๐๐-๘๐๐๐ ผล

สต้อน	นิมนวล	}
	สาเหวรกทอง	

สต้อนนี้พันธุ์คือย่ำคายลงประทู เป็นไม้ต้นทนน้ำ
 ถึงปลูกที่เชิงเลนก็ได้ ชอบอยู่ใกล้ ๆ น้ำ ปลูกระยะ

ห่างกันประมาณ ๓ วา ถ้ำแรกลง ๒ ศอก & ยึดผลแต่
 เล็กน้อยฟังสอนเป็น ถ้ำ ๗ ยึดค้ำล่างามบริบูรณ์ คราว
 ฤๅหนึ่ประมาณ ๓๐๐—๓๕๐ ผล

ดี { เชี่ยวหวาน
 ฟ้า
 เทพรส
 เกลียง

ส้ม

คล้าย { มะแบ่น
 แก้ว
 มะงั่ว
 ตังเกีย
 จันปอหลอด

ส้มเหล่านพันธุ์ คืออยู่ทางข้างล่าง เป็นไม้ต้น ชอบ
 ตอน ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๘ ศอก แรกลง ๒ ศอก
 ๓ บ่มผลแต่เล็กจนอยพวงสจนเป็น ถ้า ๕ ปีต้นล่างาม
 บริบูรณ์ คราวฤดูหนึ่งส้มเขียวหวานประมาณ ๓๐๐ ผล
 ส้มเทพรส ส้มซ่า ส้มเกลี้ยง ประมาณ ๓๐๐—๓๕๐ ผล

ลุมคดีดา

พันธุ์ คืออยู่ตำบลวาชบรณะ เป็นไม้ไผ่เกาะเมล็ด
 เห็นระอายเคียวกยลนจ ไม่ไต่ยีนใครปลูกเลยเป็นแต่
 ของมืออยู่เดิมก็เก็บขายไป ถ้างามบริบูรณ์คราวฤดู
 หนึ่งประมาณ ๗๐๐๐—๘๐๐๐ ผล

กัลลิกกตา

พุททรา หวาน
 เปี้ยว

เป็นไม้ไผ่เกาะเมล็ด ชอบตอน ปลูกระยะห่างกัน
 ประมาณ ๘ ศอก แรกลงศอกหนึ่ง พุททรากัลลิกกตา
 ๒ บ่มผล พุททราเปี้ยวพุททราหวาน ๓ บ่มผล

	หน้า	}
ใน	เหนือ	
	โหน่ง	

เป็นไม้พะเอมเล็ก ชอบคอน ในหน้า ในเหนือ
ปลกระยะห่างกันประมาณ ๔ คอก ใน โหน่งปลกระยะ
ห่างกันประมาณ ๘ คอก แรกลงคอกหนึ่ง ๓ บมผล

	แดง	}
ทับทิม	ขาว	

เป็นไม้พะเอมเล็ก ปลกระยะห่างกันประมาณ ๔
คอก แรกลง ๒ คอก ๓ บมผล

ฝรั่ง	ผลใหญ่	}
	เทศ	

พันธุ์คืออยู่ข้างเสาธง เป็นไม้คอน ปลกระยะห่าง
กันประมาณ ๒ คอก แรกลง ๒ คอก ๓ บมผล

จันทน์	เทศ	}
	ไทย	

จันทน์เทศเป็นไม้พะเอมเล็ก จันทน์ไทยเป็นไม้ค่อน
ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๓ วา

มะขาม	หวาน	}
	เปรี้ยว	
	ขอม	

เป็นไม้พะเอมเล็ก ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๓ วา
แรกลง ๒ คอก ๖ ขมผสมผล

ส้มอ	ไทย	}
	เทศ	
	ติงู	
	ทะเล	

เป็นไม้พะเอมเล็ก ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๓ วา

๗๓
๗๒

ตะโก }
ไทย
จีน

เป็นไม้พะเอมเล็ก ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๔ วา
๖ บมผล

ธำเก

เป็นไม้ใช้หน่อ ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๘ ศอก
แรกลง ๒ ศอก ๘ บมผล ถ้างามบริบูรณ์ ครอบ
ฤดูหนึ่งประมาณ ๑๐๐ ผล

มะตูม }
นิ่ม
ไซ

เป็นไม้พะเอมเล็ก ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๔ วา
๕ บมผล

มะขวิด

เป็นไม้พะเอมเล็ก ปลูกระยะห่างกันประมาณ
๔ วา ๘ บมผล

ขนุนตำมะลอ

เป็นไม้ ใช้น้ำ ปลูกกระยะห่างกันประมาณ ๘ ศอก
แรกลง ๒ ศอก ๕ ปีมีผล

ตลิงปลิง

เป็นไม้ต้น ปลูกกระยะห่างกันประมาณ ๔ ศอก

มะเฟือง	หวาน	}
	เปรี้ยว	

เป็นไม้ต้น ปลูกกระยะห่างกันประมาณ ๔ ศอก

มะยม	เปรี้ยว	}
	หวาน	

เป็นไม้ต้น ปลูกกระยะห่างกันประมาณ ๖ ศอก

	หวาน	}
มะกรูด	เปรี้ยว	
	ขม	

เป็นไม้ค่อนข้างโต เพราะเมล็ดก็โต ปลูกระยะห่างกัน
ประมาณ ๒ ศอก แรกลงศอกคืบ ๕ บ่มผล

น้ำตอกไม้เทศ

เป็นไม้ค่อนข้างโต ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๔ ศอก แรกลง
ศอกคืบ ๒ บ่มผลแต่เล็กน้อยฟังสอนเป็น ๕ ปีต้นลำ
งามบริบูรณ์ คราวฤดูหนึ่งประมาณ ๗๐—๘๐ ผล

ตะขบ

พันธุ์คืออยู่ทางทนาวศรี เป็นไม้ค่อนข้างชอบคอน
ปลูกระยะห่างกันประมาณ ๔ ศอก ๒ บ่มผล

สัปรด

เป็นไม้ใช้หน่อ ปลูกระยะห่างกันประมาณศอกคืบ
๒ บ่มผล

สละเป็นไม้เร็ว

มะกอก	}
มะขาม	
มะเดื่อ	

เป้นไม้พาดเมือก ปลูกกระยะห่างกันประมาณ ๓ วา

	ตะนิ	}
	ถิน	
	นํ้านมราชสีห์	
	นํ้าว้า	
กล้วย	นํ้าไทย	
	จันนวล	
	กรีน	
	ตบ	
	หอม	

	ครึ่ง	}
	กนิทิม	
	เทิงราย	
กลัวย	ไซ	
	หัทมุก	
	กรามข้าง	
	มะลิลา	

ไฉ่หน่อ ปลูกกระยะห่างกันประมาณ ๖ ศอก^๒ ข้างหนึ่งมีผล

	ขาวพวง	}
	ขาวใหญ่	
ส้มโอ	หอมกลางตลาด	
	นางมีด	
	นางเบียด	
	ทับทิม	

ส้มโอรันไธมาเป็นบางล่างก็ บางบนรสไม่ก็ แต่อย่าง
ขาวพวงนั้นเป็นดีกว่าทุกอย่าง

พันธุ์^๑ นางมีคอกอย่างหนึ่ง^๒นี้ชอยกล^๓ รับพระราช
ทานได้ทั้ง^๔อ่อนทั้ง^๕แก่^๖ อ่อนพอม^๗เขื่อน^๘กรับพระราชทาน
ไว้รสไม่เปรี้ยวไม่ขม แต่คล้าย รส^๙สีขาวพวงไม่ได้
ปลุกกระษะ^{๑๐}ต่างกันประมาณ ๘ ศอก & ^{๑๑}มีผลแต่เล็กน้อย
ถ้า ๗ บัตน^{๑๒}ล่างามบริษัณ^{๑๓} คราวฤดูหนึ่ง^{๑๔}ประมาณ

๑๐๐—๑๕๐ ผล

	ฝาค	}
หมาก	กำยาน	
	เหลาถก	

เป็นไม้เพาะผล ปลุกกระษะ^๑ต่างกันประมาณ ๖ ศอก
หมากฝาค^๒ & ^๓มีผล

	ใหญ่	}
	มุนี	
	นาหอม	
มะพร้าว	พวง	
	ไฟ	
	นาพิเก	
	หงส์สีมบาท	

ปลูกระยะต่างกันประมาณ ๘ ศอก มะพร้าวใหญ่
 ๘ บมผล^{๔๕} มะพร้าวเหล่านั้นไม่ถึง ๘ บ^๔

ตาล

แปนไม้เพาะเมล็ด ปลูกระยะต่างกันประมาณ
 ๘ ศอก ๒๐ บมผล^{๔๕}

ตำราปลูกข้าวของโบราณ

สิทธิการิยะ ท่านผู้วิเศษกล่าวอุปเทศไว้แก่กฤษณ
ผู้จะใคร่ทำนา ให้พิจารณาคุณสมบัติเสียเสีย เมื่อแรกปลูก
เขา เมื่อแรกจะเก็บเข้าเต้านา แลเขาเขายังคง
จะรอเข้ากต แลแรกปลูกเข้ากต ให้คุณสมบัติเข้าจริง
แลผลเสือนั้นมันหลายเข้ากันทุกที ให้ดูตามเดือนชน
เดือนแรม อินทผลเสือนั้นอย่าให้เขา ทหาผลเส
มิได้จึงเอา เดือนชนเดือน

แรม ๗ ค่ำ	(ค่ำเช้าเปล่าไม่มีรวง)
แรม ๘ ค่ำ	ค
แรม ๙ ค่ำ	ค
แรม ๑๐ ค่ำ	มีฝ ^๕ เสื่อ ๑๔ คน ไม่ค
แรม ๑๑ ค่ำ	มีฝ ^๕ เสื่อ ๒ คน ไม่ค
แรม ๑๒ ค่ำ	ค
แรม ๑๓ ค่ำ	มีฝ ^๕ เสื่อ ๑๖ คน ไม่ค
แรม ๑๔ ค่ำ	ค
แรม ๑๕ ค่ำ	ค

แลที่ฝ^๕เสื่ออยู่แลรวงเปล่าอย่าเอา ให้เอาที่หาฝ^๕เสื่อ
มีไค^๒ ที่ม^๕เม^๕ล^๕ค^๕เขา^๕จึงเอา ให้ทำตามท่านกล่าวไว้^๕นี้

๑ ในต้นฉบับเขียนเป็นค้ำเช้าประจำไว้ที่เลขขึ้นแรมทุกวัน ที่
คัดมาพิมพ์ในสมุดเล่มนี้ไม่มีเวลาพอที่จะทำแบบพิมพ์ค้ำเช้า จึงขอ
บอกไว้แต่พอสังเกต คือ คำว่า “ มีฝ^๕เสื่อ ” นั้น มีรูปค้ำเช้าเปล่า
ไม่มีรวงและไม่งามตามที่ฝ^๕เสื่อมากแลน้อย คำว่า “ ค ” นั้น มีรูป
ค้ำเช้ามีรวงงาม คำว่า “ ค้ำเช้าเปล่าไม่มีรวง ” ในวงเล็บนั้น มีรูป
ค้ำเช้าเปล่าไม่มีรวงเข้า ไม่มีฝ^๕เสื่อ แต่ค้ำเช้าไม่งาม.

ตรวจเข้าที่ประชุมกันมากเอาผูกเป็นเข้าขวัญ เมื่อจะ
 ผูกนั้นให้มัสการแก่พระภูมิเจ้าที่นา ว่าวันนั้นข้าจะผูก
 เข้า จะให้เขานั้นเก็บเกี่ยวให้ไต่เลียงจงมาก จงเต็ม
 เมล็ดเต็มรวง เก็บอย่าให้รั้นเลย ข้าพเจ้าขอผูกเข้า
 วันนั้น จงพระภูมิเจ้าที่ช่วยอนุโมทนาด้วยแม่พระโพธิพ
 ธิเป็นผู้ทรงพระศาสนา ข้าจะเอาไปถวายพระพุท
 ธิพระธรรมพระสงฆ์ เหลือแล้วข้าจะขอรับประทาน
 เลี้ยงชีวิตจิตรสันดานข้า แลลูกหลานทั้งหลาย แล
 ข้าทาสหญิงชายตักบาตรแก่พระสงฆ์เณร อนันเป็น
 ลูกพระตถาคต จะขอให้ท่านทั่วปาลสัตว์ จงท่านได้
 เมตตาการุณา จงมาช่วยข้าพเจ้าทวดกาให้มาช่วยจงได้
 จะทำขวัญแม่พระโพธิพวันนั้น จะชุมนุมทวดกาช่วยมาผูก
 เข้าด้วยข้าพเจ้า ข้าพเจ้าแต่เท่านั้น ให้เกิดขึ้นมาจง
 มาก เก็บเกี่ยวอย่าไต่ไหวถึง ให้ได้เศษเข้าจงมาก
 เหลือยังเหลือคลัง จะได้บำเพ็ญพระศาสนาจนตลอด

รอกตาย ภูม็เข้าข้าพเจ้าแต่เท่านั้น ขอให้ไว้ร้อยเท่า
พันเท่าหมื่นเท่าเถิด

แต่งขวัญเชื่อว่าอาภานา แล้วจึงเชิญขวัญว่า นโม
๓ ที่แล้วจึงว่า โอไมอัญเชิญพระยานาค ขวัญทำอัน
อยู่รากขนมาอยู่รวง วนนี้ส่วนที่จะเชิญท่านทั่วทั้งปวง
ขนมาอยู่รวง จะรับทั่วเธอไปคลัง วนนี้ส่วนที่จะเชิญ
ทั่วเธอมานั่ง จะรับทั่วเข้าไปคลัง จะผูกมือพระ
มารดา ฯ เรียบก ๓๒ จบแล้ว จึงผูกว่า พุทฺธิ ธมฺม
สังฺghi แม่ไฟศรีสวรรค์ อโหโสปยฺ ม. อ. อ. มาแม่มา
สมฺมาคมา อากุณาหิ ๗ ที่ เรียบขวัญเข้าแล้วจึงผูก
รัดเชือกว่า พุทฺธรัตนํ ธมฺมรัตนํ สังฺghรัตนํ แล้วว่าโฮม
มัน ๆ คง ๆ จงเก็บเกี่ยวอย่าทิ้งอย่าไหว บรรดาเข้ามี
อยู่ในกลางนาแห่งใด ๆ จงท่านเร่งมาประชุมกัน จง
ท่านมาไปรอกตข้าพเจ้าข้าจงพลัน ๆ ให้ได้เข้านั้นจึงมาก
กว่าคนทั้งหลาย ผูกแล้วจึงเก็บขวัญเข้ามาก่อนเถิด

เมื่อแรกทำนา

๑

๓

๔

๗

๑๑

๑๕

(คำ รวม ๖ วัน) ก

๑ ๒ ๓
เดือนข้างขึ้น

๓

๕

๖

๗

๙

๑๐

๑๒

๑๓

๑๔

(คำ รวม ๙ วัน) ข

๑๕ วัน

เมื่อแรกทำนา

๑	{	(ค่ำ รวม ๙ วัน) ค	{	๑๕ วัน		
๓						
๕						
๖						
๗						
๘						
๙						
๑๒	{	(ค่ำ รวม ๒ วัน) ข				
๑๕						

๑๕
เดือนข้างแรม

๒	{	(ค่ำ รวม ๖ วัน) ข	{	๑๕ วัน
๔				
๑๐				
๑๑				
๑๓				
๑๔				
๑๕				

สิทธิการวิยะ ฉะแวกไวแวกนาคี ให้รู้จักชันษา
 เหล่าตังเงงจะคี่แล บัชวคให้แวกวันพฤษภค บัชลุให้
 แวกวันพฤษ บัชลาให้แวกวันศุกร บัชเถะให้แวกวันจันทร์
 บัชมะโรงให้แวกวันอาทิตย์ บัชมะเสงให้แวกวันอังคาร บัช
 มะเมียให้แวกวันพฤษ บัชมะแมให้แวกวันพฤษภค บัชวอก
 ให้แวกวันพฤษ บัชระกาให้แวกวันพฤษภค บัชจอให้แวก
 วันจันทร์ บัชกญให้แวกวันอาทิตย์ ประสิทธิคีนักแล

อนึ่งวันอาทิตย์ วันอังคาร ให้แวกไถนาคี่แล วันศุกร
 ให้แวกหว่านเขาคี วันจันทร์ วันพฤษให้แวกเก็บวเขาคี
 ทำขวัญเขาคี ทำวานเขาคี ทำโรงเขาคีแล

วันพฤษภคเข้าห้วงลห้วงวานห้วงขบคี่แล วันเสาร์
 เขาเขานยังคี่แล วันจันทร์ วันเสาร์ ให้คคไม้คี่แล
 วันพฤษให้ทำไถทำคราคคี่แล วันศุกรให้แวกเข้าคั่นไถ
 คี่แล วันจันทร์เข้าคั่นคราคคี่แล วันจันทร์ วันพฤษ
 วันพฤษภค ทั้ง ๓ วันนี้ให้แวกถากลานคี่แล ฯ